

Omageri ale unor personalități de seamă din lume și din România în domeniul științei

DINICU R. GOLESCU, O PERSONALITATE REPREZENTATIVĂ A METROLOGIEI ROMÂNEȘTI

*Nicolae P. LEONĂCHESCU**

Activitatea lui Dinicu R. Golescu în domeniul tehnic a fost prezentată în lucrări anterioare [1] – [5] și susținută public la diferite manifestări științifice [6], [7] etc. Cercetările noastre au dus la descoperirea unui document cu caracter tehnic, semnat de marele nostru patriot și elaborate sub directa lui supraveghere, prin care ni se dezvăluie noi coordonate de exprimare ale puternicei sale personalități.

Acest document este cu atât mai importante cu cât ele este datat din anul în care semnatul lor a intrat în imperiul umbrelor, la 5 octombrie 1830. În Anexa 1 la studiul de față, el va fi reprodus integral pentru informare și analiză comparativă.

Documentul [8], a mai fost semnalat lumii științifice [1] – [4]. Prin el, Dinicu Golescu ni se dezvăluie ca o personalitate reprezentativă a metrologiei românești, fiind la curent cu cele mai fine detalii din domeniul unităților de măsură și al etaloanelor folosite în Țara Românească pe timpul său.

La 12 februarie 1830, Consulatul General al Rusiei a cerut „a să trimită formalnice probe (etalon) îndeosebi a măsurilor lungimii și greutateii, de care sunt în Prințipaturi” spre a se „alcătui pe lângă Curtea de Monede din Sanct Peterburg adunarea probelor de măsurile și cantarele streine, după care să să poată face asemenea măsurii spre a să întrebuița în Rosiia”.

Dinicu Golescu a primit însărcinarea de a onora comanda și de a da explicațiile de rigoare. Întreaga succesiune a delicatelor operații pe care le presupunea comanda ocupanților ruși a fost prezentată în lucrări publicate [2] – [4].

În final, Logofeția Mare a Țării de Sus expediază, la 2 august 1830, către Divanul Săvârșitor al Țării Românești, un raport detaliat cu nr. 835 semnat de marele logofăt Constandin Golescu. Acest document a ajuns la destinație în ziua de 13 august 1830 și are o valoare deosebită pentru metrologia românească.

Pentru prima dată în istoria tehnicii românești s-a realizat o sinteză de mari proporții a stadiului metrologiei de la noi. Data de 2 august 1830 trebuie reținută ca dată memorabilă în calendarul evenimential al metrologiei românești, simultan cu sublinierea activității de pionierat în acest domeniu a lui Dinicu Golescu.

În raport se definesc unitățile de măsură folosite la noi în 1830 și anume: stânjenul lui Șerban Vodă; stânjenul lui Constantin Vodă; prăjina; pogonul „paralilograf” și cel „tetragonicon”; coții halebiu și endezea; cotul folosit de „lăcuiitorii ... du prin sate, la măsurătorile ce fac între ei la ori ce”; cotul pentru „cotitul vaselor” cu băuturi alcoolice (inclusiv „îndrumarul” pentru folosirea lui); ocaua; tiriziile și dramurile; cantarul; banița; chila și diversitatea variantelor ei; obrocul etc.

Analiza și comentariile făcute de noi [2] – [4] la multe din unitățile de măsură de mai sus nu le repetăm aici. Subliniem, doar, definițiile și precizările din finalul acestui valoros document și anume:

„Cantarul, ce să trimită, este care să trage materialuri și să începe – în ușor – de la 100 dramuri în sus și merge până la oca 8 și trei litre; iar – în greu – să începe de la 8 oca și merge până la oca 44. Sunt și alte cantare mai mari cu care să trage lucruri mai grele și să urcă până la suta de oca și până la dooă și trei sute și mai mult”.

Să reținem și un detaliu: „Ocalile, cu care să măsoară lucruri curgătoare cum: vin, rachiu și altele, sunt așezate pă greutate de patru sute dramuri **apă curgătoare și rece, limpezită prin piatră**” (sublinierea noastră). Recunoaștem, în această definiție, premisele care vor defini kilogramul de mai târziu: „Masa apei distilate, aflate la temperatura de + 4 °C, care are volumul de un decimetru cub”.

„Măsura ce să zice baniță, cu care să măsoară zaherele în București și la Oborul Târgului de Afară, este făcută cu chipul următor, adică: adună la un loc 11 oca grâu și 11 oca porumb și 11 oca meu și 11 oca orz, cântărite aceste patru feluri de zaherele cu cantarul Țarigradului și toate aceste

¹ * Profesor universitar, doctor inginer.

patru feluri de semințe, amestecându-le la un loc, vasul ce le încapă se numește banița de oca 44. Și 8 banițe de acestea face o **chilă** de oca 352.

Să face știut și aceasta: că în toată țara nu este tot o măsură de chilă ci numai în satele despre Dunăre să socotește chila de oca 352; iar în satele județelor de la munte să socotește chila de oca 120. Iar în Valahia cea Mică, măsurătoarea zaharelor să împarte iarăși în trei, adică: în orașul Craiovia și în județul Doljului și în județul Mehedinți, să vând cu suta două ocale; iar la județul Romanați cu chila de oca 176 și la județul Vâlciei și Gorju cu banița de oca 44, dar nu-i zice baniță ci obroc”.

Chila a avut, atunci, un conținut care varia în funcție de loc și anotimp [4].

În finalul raportului, „Constantin Golescu, vel logofăt” face următoarea precizare: „Fie știut și acesta: că câte din aceste modeluri ce să trimit sunt aduse din Țarigrad sunt pecetluite cu turaoa Haznelii Împărătești iar câte sunt făcute de aici din țară sunt pecetluite cu marca țării”.

Rostul acestui demers nu este acela de a repeta ceea ce documentul din Anexa 1 spune singur ci de a evidenția mesajele lui. Despre **stânjenul lui Șerban Vodă**, marele logofăt Dinicu R. Golescu precizează în raport că este „**alcătuit de opt palme domnești și palma este ... de 9 parmace și 8 linii a piciorului englezesc al Londrii**”.

Iată, deci, că la 2 august 1830, la nivelul Marii Logofeții a Țării Românești se cunoștea echivalentul stânjenului ș.v. în unități englezești de lungime, constatare cu caracter fundamental! După cum se va observa din cele ce urmează, echivalentul a fost stabilit cu exactitate! Vom folosi relațiile cunoscute:

1 stânjen ș.v. = 8 palme = 96 degete = 1152 linii;
 1 fathom = 2 yard = 6 foot (picior) = 72 inch
 (parmace = degetul mare; zoll) = 864 linii =
 = 1,8288 metri;
 1 picior englezesc = 304,8 milimetri;
 1 parmace englezesc = 25,4 milimetri;
 1 linie englezească = 2,117 milimetri.

Echivalentul menționat de Dinicu Golescu este:

1 stânjen ș.v. = 8 x (9 x 25,4 + 8 x 2,117) =
 = 1,964288 metri.

Deoarece aceeași sursă [11] spune că:

1 stânjen c.v. = 1 stânjen ș.v. + 4 degete, iar
 1 deget ș.v. = 1,964288 : 96 = 0,0204614 metri,

se obține echivalentul menționat de Dinicu Golescu:

1 stânjen c.v. = 1,964288 + 4 x 0,0204614 =
 = 2,046133 metri.

Acești „echivalenți ai lui Dinicu Golescu” au fost stabiliți pe un etalon (aiar) păstrat, probabil, cu strășnicie la Marea Logofeție. Aceasta își va susține cu tenacitate punctul de vedere și va câștiga bătălia echivalenților în anul 1864.

Pe aceeași cale se deduc și alți echivalenți, în metri, ai coșilor menționați în raportul din 2 august 1830 și anume:

1 cot halebiu (cot mare) = 2 picioare, 2 parmace și
 10 linii englezești = 0,68157 metri;
 1 cot endezea = 2 picioare, 1 parmace și 5 linii
 englezești = 0,645585 metri.

Folosind „echivalenții lui Dinicu Golescu” se deduc valorile metrice și ale altor unități de măsură derivate, semnalate în raport:

1 pumn = 163,6912 milimetri;
 1 prăjină pătrată = 21,006998 m²;
 1 prăjină = 4,5833392 metri;
 1 pogon = 3025,0077 m².

Pumnul se definea cu degetul mare depărtat și întins! Cât de exacte sunt determinările care au dat acești echivalenți cunoscuți în anul 1830 de Dinicu Golescu?!

În „*Legea pentru adoptarea Sistemului Metric de greutate și măsuri în Principatele Unite Române*” adoptată la 15/27 septembrie 1864 și în „*Decizia ministerială*” din 2 decembrie 1864 s-a legiferat echivalentul

1 stânjen ș.v. = 1,9665 m.

Marele inginer Petrache Poenaru determinase [4], [5] și verificase, în anii 1834-1835, 1838 și 1840, echivalenții

1 stânjen ș.v. = 1,962 m
 1 stânjen c.v. = 2,020 m,

care s-au folosit intens în perioada 1835 – 1864.

În *tabelul 1*, se prezintă toți acești echivalenți spre comparație.

Tabelul 1. Echivalenți folosiți în perioada 1835 – 1864

Anul	Echivalentul, în metri	Autorul
1830	1 stânjen ș.v. = 1,964288 1 stânjen c.v. = 2,046133	Dinicu Golescu
1835, 1838-1840	1 stânjen ș.v. = 1,962 1 stânjen c.v. = 2,020	Petrache Poenaru
1840	1 stânjen ș.v. = 1,955	Departamentul Dreptății
1853	1 stânjen ș.v. = 1,962	Petrache Poenaru, Alexe Marin și Léon Lalanne
1864	1 stânjen ș.v. = 1,9665 1 stânjen c.v. = 2,048437	Legea Sistemului Metric

După cum se vede, echivalenții stabiliți în 1830 la Marea Logofeție, condusă de Dinicu Golescu, au fost determinați cu o exactitate remarcabilă, consemnată în legea din 1864. Protestele unor tehnicieni mai tineri, printre care și Alexandru Zanne, n-au avut un suport istoric [4]; ei au ignorat lucrările lui Dinicu Golescu din anul 1830.

În proiectul de lege din 1859 [9] se prevedeau și echivalenții

- 1 cot Halep (halebiu) = 0,68 m;
- 1 cot ordinar = 0,636 m

care ilustrează, încă o dată, faptul că determinările făcute în anul 1830 și consemnate de Dinicu Golescu au avut un mare grad de exactitate!

Raportul nr. 835 din 2 august 1830 a declanșat o primă inițiativă de omogenizare și unificare administrativ-teritorială și tehnico-științifică a unităților de măsură din Țara Românească, operație descrisă de Corina Pătrașcu într-o documentată lucrare [12].

Din acest punct de vedere, modul în care au reacționat „specialiștii” din administrația centrală și locală poate fi identificat la nivelul județului Muscel [12]. Încă de la 28 septembrie 1828 se ceruse a se folosi un singur fel de cot și această cerere a declanșat o serie de reacții.

La 17 august 1830, s-a înființat „Comisia Îndreptării Măsurilor” compusă din: vornic Nicolae Ghica, aga Grigore Filipescu, paharnic Iancu Bălăceanu, paharnic Iancu Roset și paharnic Costache Ștefănescu. S-a decis ca asemenea comisii să se înființeze și la nivelul județelor și al orașelor. Această comisie n-a avut o viață lungă pentru că, la 28 septembrie 1830, a fost desființată din motive economice și atribuțiile ei au trecut în seama Comisiei pentru Îndestularea Politiei București care a devenit *Comisia pentru Îndestularea Politiei București și a Îndreptării Măsurilor*.

Obșteasca Adunare a Țării Românești a poruncit „la toate isprăvnicaturile ca în fiecare oraș și târg să alcătuiască boierii ispravnici câte o comisie ... care, priimind de la comisia de aici coturi, ocale, cumpene și cantar pecetluit vor îngriji a să urma și în acele orașe și târguri regulile arătate. S-au poruncit a se face: 1500 coturi și 1500 tacâmuri de ocale” care, după verificări, vor fi trimise tuturor factorilor responsabili.

Reacția ispravnicilor a fost lentă. La 20 octombrie 1830, Iancu Filipescu se adresa, din București, ispravnicului județului Muscel și îi cerea explicații deoarece n-a primit nici un raport de la el cu privire la „urmarea făcută”.

În aprilie 1831, s-a dat o „Înștiințare de la Divanul Săvârșitor” prin care s-a impus un singur

model de măsuri și se cerea ca toți să-și facă modele după cele trimise la județe. S-a impus ca „până la sfârșitul viitorului iulie să se afle în toată țara numai un fel de măsuri, asemenea precum s-au întocmit”.

Înștiințarea a fost semnată de „cilenii Divanului Săvârșitor”: Maior Nojin, Mihalache Cornescu și Barbu Știrbei, vel vornic.

În difuzarea acestor hotărâri au fost antrenați și preoții. Ei sunt obligați ca textul *Înștiințării* să-l citească în bisericile din cele 128 sate din județul Muscel și apoi să păstreze hârtia cu textul tipărit în biserică.

La 8 mai 1831, i se trimite ispravnicului de Muscel „un cantar, o cumpănă cu dramurile ei, două peceți, un tacâm de ocale și patruzeci coturi”. I se trimite, de asemenea, și Ordinul nr. 303 din 10 mai 1831, semnat de „Marele Dvornic din Lăuntru, Gheorghe Filipescu și secretarul G. Grădișteanu”, dovadă că nu era de glumit!

O dată cu revenirea la București a lui Petrache Poenaru, după stagiul prelungit de învățătură în Austria și Franța și cel de documentare în Anglia, problema unităților de măsură din Țara Românească s-a pus în termeni noi. În anii 1834 – 1835, după plecarea trupelor rusești de ocupație de la noi, el a inițiat un proiect de lege pentru adoptarea celor două unități de măsură ale Sistemului Metric Zecimal – metrul și kilogramul – declanșând una din cele mai mari bătălii tehnico-științifice ale secolului al XIX-lea românesc, descrisă pe larg de către noi în studii anterioare.

În această impresionantă bătălie trebuie să înscriem raportul din 2 august 1830 al lui Dinicu Golescu și să-i acordăm bătrânului boier valah prețuirea noastră pentru patriotismul său exemplar și deschiderea spre orizonturile europene.

BIBLIOGRAFIE

- [1]. Leonăchescu, N.P. *Bătălia pentru Sistemul Metric*. Editura „Ion Creangă”, București, 1986, p.24 – 27,
- [2]. Leonăchescu, N.P. *Pionierii epocii mașinilor. Dinicu Golescu*. MECANIZAREA CON-STRUCȚIILOR, nr. 4, 1987, p. 40 – 44,
- [3]. Leonăchescu, N.P. *Pionierii epocii mașinilor*. Ed. „Ion Creangă” București, 1989, p. 5 – 10,
- [4]. Leonăchescu, N.P. *Premise istorice ale tehnicii moderne românești*. Ediția I, Editura Tehnică, București; Vol. I, 1994 și Vol. II, 1996, p. 50 – 57 și 149. *Idem*, Ediția a II-a, Editura AGIR, București, 2007, p. 566 – 572 și 823 (Tabelul 1),
- [5]. Leonăchescu, N.P. *Inginerul Petrache Poenaru*. Editura AGIR, București, 2006,
- [6]. Leonăchescu, N.P. *Dinicu Golescu, un tehnician al vremii sale*. Comunicare prezentată la Liceul Industrial nr. 7 Pitești, 9 mai 1986,
- [7]. Leonăchescu, N.P. *Dinicu Golescu, o personalitate reprezentativă a metrologiei românești*. Comunicare la

- Sesiunea CRIFȘT al Academiei Române, 15 octombrie 2008,
- [8]. A.N.R. – D.A.I.C., *Administrative vechi* – 295, 256/1830, f. 31 și 32,
- [9]. A.N.R. – D.A.I.C., *Ministerul Lucrărilor Publice*, 259/1859, f. 8 – 13
- [10]. Pătrașcu, Corina. *Uniformizarea măsurilor și greutăților folosite în comerțul Țării Românești, o acțiune de unificare a pieței interne*. STUDII, nr. 4, 1968, p. 667 – 683.
- [11]. A.N.R. – D.A.I.C., *Administrative vechi* – 294, 1760/1830, f. 1, 2, 5 și 6.
- [12]. A.N.R. – D.A.I.C., *Administrative vechi* – 295, 3718/1828, f. 5, 7, 8 și 10.

Anexa 1

1830 august 2, București. **Raportul lui Constandin Golescu, vel logofăt, către Divanul Săvârșitor al Țării Românești prin care descrie situația „măsurilor” existente (stânjeni, prăjini, banițe, ocale, cantar, dramuri, coți etc.) și anunță că a trimis modelele cerute de Consulatul Rusiei.**

Logofeția Mare a
Țării de Sus
Anul 1830 avgust 2
No. 835

Priimit, avgust 13.
La Masă: 16.

Cinstitului Divanului Săvârșitor,

Otnoșania¹ Cinstitului Săvârșitor Divan cu No. 959 leat² curgător, împreună cu alăturata copie după predlojenia³ D<omnului> viceprezident al Divanului de la 15 ale trecutului februar cu No. 541, cum și alăturata pă lângă acea copie după zapisele⁴ ce s-au trimis de către D<umnealui> deplin împuternicitul prezident, priimindu-să de Logofeție s-au văzut coprinzătoare ca să facă punere la cale spre alcătuirea unor probe formalnice de toate măsurile ce să află în Prințipat, adică: stânjeni, banițe, oca, cantar, dramuri și oricâte va mai socoti Logofeția de trebuință neapărată să le trimiță la Cinstitul Divan, împreună cu documenturile lor întocmai după glăsuirea pomenitei zapișci, pentru care să înfățișeze și socoteală cu amăruntul de cheltuiala ce va face pentru ele spre a să plăti de cinstita Vistierie, însă aceste probe să fie însemnate și cu slove săpate pe o parte rosește și pă alta rumânește pentru numirea fiecăreia;

După care otnoșenie făcându-să urmare, cu cinste răspunde Logofeția că toate aceste modeluri de măsuri săvârșindu-să s-au și plătit de Logofeție după cum mai jos să arată. Și după cererea cinstitului Consulat al Rusii i s-au și făcut teslim⁵ pă lângă care să însemnează și descrierea a fiecăreia măsuri, adică:

Stânjenul este făcut de Șarban Vodă Cantacuzino alcătuit de opt palme domnești și **palma** este după această măsură ce să trimit; care palmă este de 9 parmace și 8 linii a piciorului englezesc al Londrii. Cu acest stânjen să măsoară toate moșiile după afară, cum și locurile du prin orașe, atât la pricini de prigoniri cât și la vânzări.

Mai este un stânjen, al lui Costandin Vodă Brâncoveanu, ce este mai mare cu 4 degete decât stânjenul lui Șarban Vodă, cu care stânjen să măsoară numai moșiile ce le coprinde sineturile⁶ că li s-au făcut măsurătorile în vremea acestui domn pentru descoperirea hotarilor când sunt pricini între vecini; iar la alte măsurători ori la vânzări nu să întrebuițează acest stânjen al lui Costandin Vodă ci numai al lui Șarban Vodă;

Prăjina cu care să măsoară pogoanile de porumb și viile este alcătuită de 18 palme și un **pumn**, adică de doi stânjeni, palme dooă și degete opt; iar măsurătoarea pogonului cu această prăjină să face așa: măsori, adică, 24 prăjini în lung și 6 prăjini în lat și este un **pogon** paralilograf⁷, sau 12 prăjini în lat și 12 în lung și este iarăși un pogon tetragonicon⁸ care, amândooă aceste feluri de măsuri închee a fi pogonul de 144 **prăjini tetragonica**;

Coturile cu care este orânduială a se vinde materiile sunt dooă: adică, unul ce să numește **halibiu** care este de dooă picioare și dooă parmace și zece linii englezești și altul, **endezea**, care este iarăși de dooă picioare englezești și un parmace și cinci linii. Aceste coturi să aducea de domni de la Țarigrad pecetluite cu turaoa⁹ Haznelii¹⁰ Împărătești și sta apurarea la Cămara Domnească, după care, cămărașul cel mare împărțea asemenea coturi pecetluite cu marca țării în toate orașele și târgurile țării. Însă: cu halebiu, ce este cot mai mare, este legiuit a să vinde postavurile și materiile de mătase iar cu cotul endezea, toate celelalte materii de lână, de bumbac, de in și de cânipă. Locuitorii, însă, du prin sate, la măsurătorile ce fac între ei la ori ce, cotul le este mâna cea dreaptă: pun, adică, din cotul mâinii până în vârful degetilor și peste degete până la încheetura de lângă palmă și într-acest chip măsoară ceea ce au de măsurat fără să aibă trebuință de alte coturi.

Iarăși, *cum să măsoară buțile cu cotul* ce să trimit, care cot să închide în trei bucăți:

Cotul are două fețe cu numire: o față are numere mai multe și nepotrivit la depărtare unul de altul, începând de la unul până la 36 și aceste numere sunt **vedre**; altă față a cotului are numere mai puține și de o potrivă la depărtare unul de altul, începând iarăși de la unul și să sue până la 6, acestea sunt înălțimea păretelui vedrii și să numesc palme;

Cel ce măsoară bagă cotul întâiu în butie drept pă vrană în jos până la doagă și câte numere mărunte vor eși până supt doaga de sus să însemnează acel număr. Al doilea, măsoară fundurile prin mijloc, cu numerele cele dese, din doaga buții de jos până supt doaga de sus. Și de vor fi amândooă de o potrivă, iei de bun numai numărul unui fund; iar de va fi un fund mai mare și altul mai mic, împreună sumile amândurora și lăpădând pă jumătate, ceialaltă jumătate o însemnează supt suma ce au eșit vrana. Și, cinuind¹¹ amândooă aceste sume, lepezi pă jumătate și poprești jumătate.

Al treilea, măsoară lungul buții din fund până în fund, cu fața cotului ce are numerele cele rari și de o potrivă la depărtare; însă, să scăză doaga și la o parte și la alta, ce trece afară din funduri, împreună și cu grosimea fundurilor. Și, fiind butea mai lungă decât cele șase numere rari ale cotului, să trage cotul înainte și câte numere va ieși mai mult peste cele șase să împreună cu acele 6 și așa să cinuiesc.

Apoi, cu acele numere înmulțești suma numerilor ce s-au adunat de la vrană și de la fund și câte numere să vor alege acestea sunt vedrele din vasul ce s-au măsurat. Cum am zice, spre pildă:

O butie plină s-au găsit numere 16 până supt doagă și fundurile buții, amândooă de o potrivă fiind, s-au găsit de câte numere 11. Așadar, să pune numărul 11, al unui fund, supt No. 16 al vranei și cinuindu-le pă amândooă să adună numere 27; din care lepădând iarăși pă jumătate, numere 13½, rămân bune numai numere 13½. Apoi, să pune și lungimea buții, că s-au găsit, adică, a fi de 8 numere rari; și așa, înmulțindu-le cu aceste 8 pă cele 13½, ce s-au ales bune de la vrană și de la fund, fac vedre 108, acestea sunt vedrele vasului ce s-au măsurat.

Iar când butea este seacă de o **șchioapă** sau mai puțin, atunci acel sec îl măsoară cu țancu¹²; și jumătate de țanc lepezi iar jumătate îl adaogi la apa ce s-au găsit. Sau, când butea este seacă mai mult de o șchioapă, până la o palmă și până la o palmă și jumătate, atunci iarăși făcând țanc pentru acel sec al buții, de unde au venit apa până sub doagă sus, lepezi dooă părți și o parte o adaogi la apă și cu acest mijloc să găsește cât vin să află în butie. Însă, fie știut și aceasta: că de vor eși și jumătate de vedre ori de carturi¹³ sau jumătăți¹⁴ de carturi ori de lungime – sau la vedre, sau la amândooă deodată: și la lungime și la vedre – să socotesc și acelea tot după mijlocul pildei ce să arată mai sus.

Ocalile, cu care să măsoară lucruri curgătoare cum: vin, rachiu și altele, sunt așezate pă greutate de patru sute **dramuri** apă curgătoare și rece, limpezită prin piatră. Dintre care măsuri să trimit: o jumătate oca, dramuri dooă sute și o **litră**, dramuri una sută.

Tiriziile și dramurile, ce să trimit, să trag¹⁵ materialuri adică orez, piper și altele, de la un dram până la dramuri 400, ce să numește oca, care sunt făcute pă dramul ocalii cantarului Țarigradului ce este de oca 44.

Cantarul, ce să trimit, este care să trage materialuri și să începe – în ușor – de la 100 dramuri în sus și merge până la oca 8 și trei litre; iar – în greu – să începe de la 8 oca și merge până la oca 44. Sunt și alte cantare mai mari cu care să trage lucruri mai grele și să urcă până la suta de oca și până la dooă și trei sute și mai mult.

Măsura ce să zice **baniță**, cu care să măsoară zaherele în București și la Oborul Târgului de Afară¹⁶, este făcută cu chipul următor, adică: adună la un loc 11 oca grâu, și 11 oca porumb și 11 oca meu și 11 oca orz, cântărite aceste patru feluri de zaherele cu cantarul Țarigradului și toate aceste patru feluri de semințe, amestecându-le la un loc, vasul ce le încapă acela se numește baniță de oca 44. Și 8 banițe de acestea face o **chilă** de oca 352. Să face știut și aceasta: că în toată țara nu este tot o mărime de chilă ci numai în satele despre Dunăre să socotește chila de oca 352; iar în satele județelor de la munte să socotește chila de oca 120. Iar în Valahia cea Mică¹⁷, măsurătoarea zaherelelor¹⁸ să împarte iarăși în trei, adică: în orașul Craiovia și în județul Doljului și în județul Mehedinți, să vând cu suta de ocale; iar la județul Romanați cu chila de oca 176 și la județul Vâlci și Gorju cu banița de oca 44, dar nu-i zice baniță ci **obroc**.

Fie știut și acesta: că câte din aceste modeluri ce să trimit sunt aduse din Țarigrad sunt pecetluite cu turaoa Haznelii Împărătești iar câte sunt făcute de aici din țară sunt pecetluite cu marca țării.

Constandin Golescu, vel logofăt

Banii ce s-au cheltuit

Taleri Parale

- 51 - Cantarul și cutia în care s-au pus;
40 20 Tiriziile și dramurile și cutia în care s-au pus,
230 - La cuiungibașa¹⁹ pentru facerea stânjenului și a cotului de măsuratul buților și a coturilor de măsurat postavurile și a altor materii.
-
- 321 20 adică trei sute dooăzeci și unul parale dooazeci.

Glosar

¹ Oțnoșenie = poruncă;
ordin; comunicare	¹⁰ Haznaua = Vistieria
² leat = an	¹¹ cinui, a ~ = a aduna
³ predlojenie = propunere	¹² țanc = semn; vârf
⁴ zapiscă = însemnare; notă	¹³ carturi = sferturi
⁵ teslim = înmănat; predat;
pus la dispoziție	¹⁴ jumătate de cart = o optime
⁶ sinet = act; document	¹⁵ trage, a ~ = a măsura
⁷ paralilograf = dreptunghi	¹⁶ Târgul de Afară = târg ce se ținea pe locul Halelor
Obor din București
⁸ tetragonicon = pătrat	¹⁷ Valahia Mică = Oltenia
⁹ turaua = pecetea	¹⁸ zaherele = cereale
	¹⁹ cuiungibașa = șeful argintarilor și aurarilor.

Notă. Sublinierile ne aparțin (n.a.).